

Εμπεριστατωμένη διακυβέρνηση για τις επιπτώσεις της πανδημίας:

Η Πανευρωπαϊκή έρευνα SHARE Corona Survey 2020

Πλάτων Τήνιος
Πανεπιστήμιο Πειραιώς
ptinios@gmail.com

Αγνωστοι άγνωστοι $\approx$ Εξερεύνηση νέου πλανήτη

A. **‘Γνωστοί άγνωστοι’** –ξέρεις ότι δεν ξέρεις

B. **‘Άγνωστοι άγνωστοι’** δεν ξέρεις ότι δεν ξέρεις

- **Στο A** η αβεβαιότητα αντισταθμίζεται:
 - ‘συμπεριφέρεσαι σαν να ήξερες’
 - Η λογική της μεθόδου των τριών
 - Ένας παράγων αλλάζει, κρατάμε αναλογίες σταθερές
- **Στο B**, Επιστημολογικά προβλήματα
 - Δεν γνωρίζεις σε τι κόσμο ζείς και τι να περιμένεις.
 - Πώς μαθαίνεις; Πώς σταθμίζεις τις πληροφορίες;
 - Τι λαμβάνεις σαν δεδομένο;

Στο Star Trek, καθώς το ραντάρ έδειχνε έναν άγνωστο πλανήτη να πλησιάζει, τα ερωτήματα πλήθαιναν. Υπήρχαν άγνωστες συντεταγμένες γνωστών φαινομένων. **ΌΜΩΣ Το ενδιαφέρον της πλοκής αφορούσε αναπάντεχα ευρήματα που δεν φανταζόμαστε**

Η μακροβιότητα και η πανδημία ως **άγνωστοι άγνωστοι**

- Στο θέμα της **μακροβιότητας** γνωρίζουμε ότι θα ζήσουμε περισσότερα χρόνια. **ΌΜΩΣ** Δεν γνωρίζουμε:
 - **Πόσο;** Πόσα χρόνια θα ζήσουμε περισσότερο;
 - **Πώς;** Πώς θα είναι τα κερδισμένα χρόνια για εμάς (Υγεία, ψυχολογία)
 - **Πού;** Πώς θα είναι ο κόσμος όταν εισπράττουμε τα επιπλέον χρόνια;
 - **Ποιοι;** Μήπως εισάγεται μια νέα πηγή διαφοροποίησης και ανισότητας;
- Στην περίπτωση της **πανδημίας**, έχουμε αβεβαιότητα για τις επιπτώσεις
 - Όχι τόσο στα υγειονομικά (ως και ταινία υπήρχε από το 2011),
 - Αλλά για τις επιπτώσεις – τι θα γίνει μετά την λήξη συναγερμού;
 - Τι θα έχει γίνει στο μεταξύ; Σε τι διαλυτικές τάσεις οδηγεί η βαθύτερη ύφεση.
 - Πώς θα αλλάξουν τα βασικά δεδομένα της ζωής, της υγείας, της εργασίας, των συναναστροφών

Η Ελλάδα *επιτέλους* άκουσε την επιστήμη; Τα δύο πρόσωπα της εμπειριστατωμένης διακυβέρνησης

Υγειονομικά – Σωτήρης Τσιόδρας

**Οικονομικά: Χριστόφορος
Πισσαρίδης**

Εμπεριστατωμένη διακυβέρνηση≡ επιστημονική μεθοδολογία

- Από τον Μάρτιο **ανακαλύψαμε** την εμπεριστατωμένη διακυβέρνηση.
- Όμως δεν αρκεί να έχεις τους ειδικούς και να τους ακούς.
 - Πρέπει και οι ίδιοι να έχουν συναίσθηση των περιορισμών τους και να ομολογούν την διαδικασία αναζήτησης.
 - Οι επιδημιολόγοι δεν είναι Πυθίες ούτε ομιλούσες κεφαλές – δεν τους έχει αποκαλυφθεί το μέλλον.
 - Ακολουθούν μια μεθοδολογία και συνομιλούν με άλλους που κάνουν το ίδιο
- Ομοίως και οι **οικονομολόγοι** δεν πρέπει να αρκούνται σε προέκταση γνώσης – αφού τα πράγματα και οι αναλογίες αλλάζουν.
 - Όταν αλλάζουν συσχετισμοί, απαιτείται επιστροφή σε (α) **βασικές αρχές** και (β) **εμπειρικά στοιχεία** για το reality check
 - Αλλιώς αναπαράγουμε το παρελθόν.

Εργαλεία προσέγγισης αβεβαιότητας

- Η μελέτη της **μακροβιότητας** απαιτεί ειδικά στοιχεία:
 - **Διεπιστημονικά** – Θέμα υγείας, απασχόλησης, ψυχολογίας, οικογένειας
 - **Διεθνώς συγκρίσιμα** – Η Ευρώπη ως εργαστήριο και αποθετήριο εμπειρίας
 - **Διαχρονικά** – Γιαγιάδες (60ρες) της Πίνδου ≠ Γιαγιάδες του Πολυτεχνείου
- Επιτρέπει π.χ. να εξετάζουμε αν η συνταξιοδότηση οδηγεί στην κατάθλιψη (ή αντιστρόφως). Πώς αντιμετωπίζεται η ανισότητα στο πόσο θα ζούμε;
- Η μελέτη των **επιπτώσεων της πανδημίας** έχει κοινά στοιχεία
 - Διεπιστημονικά – π.χ. το lockdown και κατάθλιψη. Συνταξιοδότηση και υγεία
 - Σε τι βαθμό οφείλεται η επιτυχία της Ελλάδας στο οικογενειακό πρότυπο κοινωνικού κράτους
 - Σχετίζεται η ευαλωτότητα με παιδική φτώχεια ηλικιωμένων;
- **Ένα εργαλείο ανάλυσης μακροβιότητας προσαρμόζεται για την πανδημία**

SHARE (Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe)

<http://www.share-project.org/>

- **Δείγμα δεδομένων για άτομα 50+ στην Ευρώπη.** Το πρώτο κύμα της έρευνας έγινε το 2004 (σε 11 χώρες), το πιο πρόσφατο κύμα είναι το **έβδομο 2017** στην ΕΕ, Ελβετία, Ισραήλ . Ευθέως συγκρίσιμη με έρευνες σε ΗΠΑ, Αγγλία, Ιαπωνία, Ν.Κορέα, Μεξικό, Κίνα.
 1. Επιτρέπει ευθεία σύγκριση με μελέτες από : **Ιατρική, Οικονομικά, Κοινωνιολογία, Ψυχολογία, Κοινωνική πολιτική.** Επιτρέπει συνδυαστική χρήση προσεγγίσεων σε ατομικό επίπεδο.
 2. Παρακολουθεί πορεία των ιδίων ατόμων κατά τακτά διαστήματα (**Panel**).
 3. **Προσαρμοσμένη σε ιδιαιτερότητες δείγματος μεγάλης ηλικίας**
 - Proxy Interviews για όσους δεν μπορούν να απαντήσουν (π.χ. λόγω γνωσιακών προβλημάτων)
 - Exit interviews για τους τελευταίους 6 μήνες ζωής για όσους πεθαίνουν (από συγγενείς ή άλλους).
 - Αναδρομικές ερωτήσεις (SHARELIFE) που καλύπτουν το σύνολο της ζωής.
 - Αν και δείγμα νοικοκυριών, μέλη του πανελ ακολουθούνται σε γηροκομεία.
 4. **Ερευνητική υποδομή:** Δωρεάν πρόσβαση στα στοιχεία για όλους τους ερευνητές.
 - Ως τον Μάιο 2020 11000 ερευνητές από όλο τον κόσμο. 2700 επιστημονικές δημοσιεύσεις

Η Ιστορία του SHARE Corona Survey 2020

- Τον Μάρτιο 2020 ήταν κατά το 60% έτοιμο το 8^ο κύμα – με προσωπικές συνεντεύξεις
- Διακόπηκε βίαια όπως και όλες οι μεγάλες έρευνες (EUSILC, HIS, ESS).
- Προκειμένου να ανταποκριθεί στην πανδημία η έρευνα **μεταλλάχθηκε**
- Τον Ιούνιο και Ιούλιο 2020 διεξάγεται **τηλεφωνική έρευνα** (CATI) σε όλα τα μέλη του Panel του SHARE.
 - Η έρευνα αποτελείται από 100 ερωτήσεις για τις άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις της covid19, των μέτρων στήριξης και των επιπτώσεων Lockdown
- Τα στοιχεία αυτά το φθινόπωρο του 2020 θα συσχετιστούν με απαντήσεις των *ιδίων ατόμων* σε προηγούμενα κύματα.
- Έτσι δημιουργείται μια μοναδική βάση δεδομένων για την μελέτη της πανδημίας

Ερωτήσεις του SHARE Corona Survey 2020

1. Υγεία και συμπεριφορές υγείας

- Υγεία πριν και μετά την πανδημία. Πρακτικές όπως μάσκες, αποστάσεις

2. Ψυχική υγεία

- Αγχος, κατάθλιψη, μοναξιά, προβλήματα ύπνου

3. Περίθαλψη και λοιμώξεις

- Covid19, τεστ, ιατρική φροντίδα που αποτράπηκε, ικανοποίηση

4. Εργασιακές μεταβολές και οικονομικά

- Ανεργία, κλείσιμο επιχείρησης, κατ'οίκον εργασία, οικονομική βοήθεια

5. Κοινωνικά δίκτυα

- Φίλοι και οικογένεια, φροντίδα που προσφέρθηκε ή έγινε δεκτή
- Προγραμματίζεται επαναληπτικό CATI το 2021

Από το φθινόπωρο θα υπάρχει ερευνητική υποδομή

- Θα μπορούν να προετοιμαστούν αντιδράσεις σε **δεύτερο κύμα**, να σχεδιαστούν **νέες πρωτοβουλίες**, αλλά και να σχεδιαστεί η **μεταπανδημιακή ανάπτυξη**.
 - Αν γινόταν, αυτό θα σηματοδοτούσε ότι 'το μοντέλο Τσιόδρα' πέτυχε και υπάρχει προσπάθεια να μεταφερθεί αλλού.
- Όμως, η αποτυχία ως τώρα είναι **απογοητευτική**:
 1. Προβλήματα χρηματοδότησης SHARE - Προτιμάται η συλλογή στοιχείων όταν υπάρχουν ήδη διαθέσιμα...
 2. Ανυπαρξία υποδομής στα υπουργεία για να υποδεχθεί τη μελέτη
 - Εξατομικευμένη διακυβέρνηση ≠ Εμπεριστατωμένη διακυβέρνηση
 3. Πανεπιστήμια αποκομμένα από διαδικασίες προβληματισμού
 4. Στην κοινωνία τα στερεότυπα προτιμότερα της περιέργειας

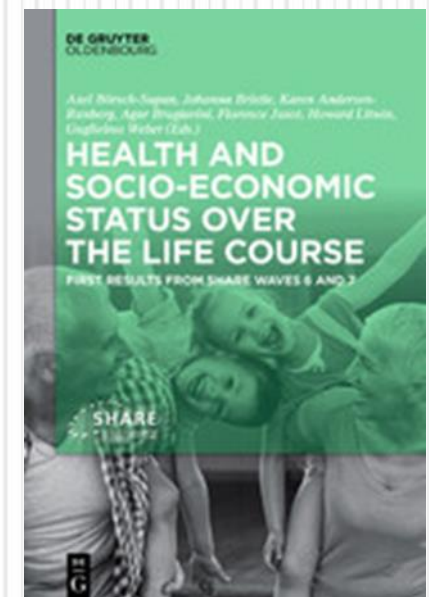
Η εξερεύνηση νέων πλανητών δεν είναι ανώδυνη...

- Το **SHARE Corona Survey 2020** σίγουρα θα οδηγήσει σε πολλές δημοσιεύσεις.
- **Αν** χρησιμοποιηθεί **από την Κυβέρνηση** θα είναι μια μεγάλη πολιτισμική αλλαγή στο πώς εξελίσσεται και διαμορφώνεται η κοινωνική και υγειονομική πολιτική.
- Παραδοχή ότι μετά την πανδημία δεν θα είναι 'μια από τα ίδια;'

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Χρηστικές πληροφορίες για το SHARE

Το δείγμα SHARE και συγκρίσιμες έρευνες

Η έρευνα SHARE αποτελεί μια βάση δεδομένων με μικροστοιχεία περίπου **140.000 ατόμων ηλικίας 50+ ετών** (περίπου **380.000 συνεντεύξεις**).

Με την Ελλάδα,

- **Wave 1 (2004)**: 11 Ευρωπαϊκές χώρες + Ισραήλ, μέγεθος δείγματος **30.000** παρατηρήσεις.
- **Wave 2 (2007)**: 14 Ευρωπαϊκές χώρες + Ισραήλ, μέγεθος δείγματος **37.000** παρατηρήσεις. Προσθήκη Αν.Ευρώπης.
- **Wave 3 SHARELIFE (2009)**: 13 Ευρωπαϊκές χώρες, μέγεθος δείγματος **≈27.000** παρατηρήσεις.

Χωρίς την Ελλάδα,

- **Wave 4 (2011)**: 16 Ευρωπαϊκές χώρες, μέγεθος δείγματος **> 58.000** παρατηρήσεις.
- **Wave 5 (2013)**: 15 Ευρωπαϊκές χώρες, μέγεθος δείγματος **> 66.000** παρατηρήσεις.

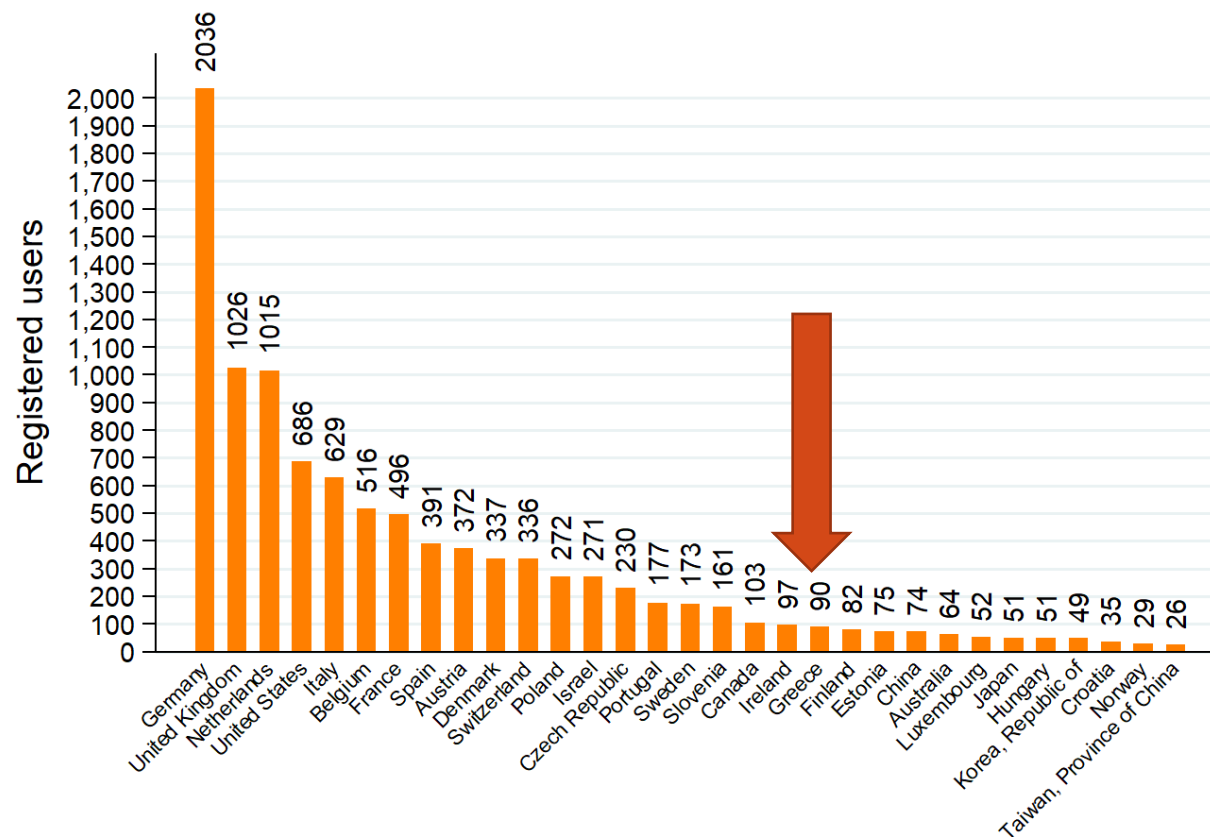
Με την Ελλάδα, ξανά

- **Wave 6 (2015)**: 17 Ευρωπαϊκές χώρες + Ισραήλ, μέγεθος δείγματος **> 68.000** παρατηρήσεις.
- **Wave 7 (2017)**: 27 Ευρωπαϊκές χώρες, μέγεθος δείγματος **> 76.000** παρατηρήσεις. + Ισραήλ
- **Wave 8 (2019-2020)**: Δειγματοληψία σε εξέλιξη διεκόπη – SHARE Corona Survey 2020

HRS	MHAS	ELSA	SHARE	CRELES	KLoSA	JSTAR	TILDA	CHARLS	LASI
ΗΠΑ	Μεξικό	Αγγλία	Ευρώπη (26 χώρες + Ισραήλ)	Κόστα Ρίκα	Κορέα	Ιαπωνία	Ιρλανδία	Κίνα	Ινδία

Μικρή ανταπόκριση στην Ελλάδα

- 90 μοναδικοί χρήστες *μόνον*.
 - Οι μισοί της Πορτογαλίας – ίδιο μέγεθος χώρας, λιγότερα κύματα.
- Μικρή ανταπόκριση τόσο από ερευνητές όσο και από μεταπτυχιακούς φοιτητές
 - Οικονομικά, Δημογραφία και Κοινωνική Ιατρική.
- Δεν υπάρχουν διεπιστημονικές δομές.
 - Π.χ.– National Institute for Aging ΗΠΑ, 33 κέντρα στο ΗΒ, 100δες παγκόσμια <http://info-centre.jenage.de/ageing/centres-and-institutes.html>

Last update: 29 Nov 2019; only countries with 20 or more users depicted

Βήματα για την εγγραφή και αξιοποίηση των στοιχείων SHARE

- 1ο βήμα : Συμπλήρωση της αίτησης εγγραφής χρήστη (http://www.share-project.org/fileadmin/pdf_documentation/SHARE_Data_Statement.pdf)
 - Για την αξιοποίηση των στοιχείων για εκπαιδευτικούς σκοπούς συμπληρώστε την ειδική αίτηση (http://www.share-project.org/fileadmin/pdf_documentation/easySHARE_Teacher_Statement.pdf)
- 2ο βήμα : Αποστολή της στην διεύθυνση share-rdc@uvt.nl
- 3ο βήμα : Αποθήκευση του ονόματος χρήστη και του κωδικού που σας έχουν αποσταλεί με email
- 4ο βήμα: Είσοδος στην βάση δεδομένων με τα στοιχεία σας (<https://share-project.centerdata.nl/sharedatadissemination/users/login>)

Πληροφορίες για τους όρους Χρήσης στο <http://www.share-project.org/data-access/share-conditions-of-use.html>

Η δομή του ερωτηματολογίου του SHARE

	Content of regular Questionnaire Modules	W1	W2	W4	W5	W6	W7
CV_R	Coverscreen on individual level	x	x	x	x	x	x
DN	Demographics and Networks	x	x	x	x	x	x
SN	Social Networks			x		x	
CH	Children	x	x	x	x	x	x
PH	Physical Health	x	x	x	x	x	x
BR	Behavioral Risks	x	x	x	x	x	x
CF	Cognitive Function	x	x	x	x	x	x
MH	Mental Health	x	x	x	x	x	x
HC	Health Care	x	x	x	x	x	x
EP	Employment and Pensions	x	x	x	x	x	x
IT	Computer Use				x	x	x
MC	Mini Childhood				x		
GS	Grip Strength	x	x	x	x	x	x
WS	Walking Speed	x	x				
CS	Chair Stand		x		x		
BS	Blood Sample					x	
PF	Peak Flow		x	x		x	
SP	Social Support	x	x	x	x	x	x
FT	Financial Transfers	x	x	x	x	x	x
HO	Housing	x	x	x	x	x	x
HH	Household Income	x	x	x	x	x	x
CO	Consumption	x	x	x	x	x	x
AS	Assets	x	x	x	x	x	x
AC	Activities	x	x	x	x	x	x
EX	Expectations	x	x	x	x	x	x
IV	Interviewer Observations	x	x	x	x	x	x

- 26 θεματικά μπλοκ (module) του κανονικού ((baseline) ερωτηματολογίου
 - 19 από αυτά σε όλα τα κύματα
 - 7 σε επιλεγμένα κύματα
- Επιπλέον 4 ειδικά μπλοκ
 - End of life interview – για όσους πεθαίνουν
 - Drop-off διαφέρει ανά χώρα. Συμπληρώνεται ξεχωριστά
 - Vignettes – υποθετικές ‘ιστοριούλες’ για να σταθμιστούν οι υποκειμενικές αξιολογήσεις
 - Technical variables

Πρόσβαση στα ερωτηματολόγια :

<https://bit.ly/366E5h0>

Η δομή του αναδρομικού ερωτηματολογίου- SHARELIFE

W3 module	W7 module	Content of Questionnaire Modules
CV_R	CV_R	Coverscreen on individual level
ST	DN	Demographics
AC	RA	Retrospective Accommodation
CS	CC	Childhood Section / Childhood Circumstances
DQ	DQ	Disability
FS	FS	Financial Section
GL	GL	General Life and Persecution
HC	RH	Retrospective Health Care
HS	HS	Health Section
RC	RC	Retrospective Children History
RE	RE	Retrospective Employment
RP	RP	Retrospective Partner History
WQ	WQ	Work Quality

- Το SHARELIFE συγκεντρώνει πληροφορίες σχετικά με σημαντικούς σταθμούς **του συνόλου της ζωής** των ερωτηθέντων
 - Οικογένεια, σύντροφοι, παιδιά
 - Ερωτήσεις για την παιδική ηλικία των ερωτώμενων
 - Στοιχεία για επεισόδια απασχόλησης, εκπαίδευσης, κατοικίας, οικογενειακών σχέσεων, ασθενειών για το σύνολο του βίου
 - Λεπτομερείς ερωτήσεις σχετικά με την υγεία και την υγειονομική περίθαλψη
- Συνολικά 13 θεματικά μπλοκ

Αναδρομικά ερωτηματολόγια στο 3ο (2009) και στο 7ο κύμα (2017). Στόχος όλοι στο πάνελ να έχουν απαντήσει